

เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งพระราช เพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนของประชาชน ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2 (จังหวัดนครราชสีมา)

“การกู้เงินที่นำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ทำรายได้นั้นไม่ได้ อันนี้เป็นข้อสำคัญเพราะว่าถ้ากู้เงินและทำให้มีรายได้ ก็เท่ากับจะใช้หนี้ได้ไม่ต้องติดหนี้ ไม่ต้องเดือดร้อน ไม่ต้องเสียเกียรติ”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540)

ปัญหาหนี้ในระบบเป็นปัญหาที่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงแค่กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่อาศัยเงินกู้ในระบบ แต่ปัจจุบันกลุ่มคนที่มีรายได้สูงก็หันมาอาศัยเงินกู้ระบบกันมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวกและสามารถหาแหล่งเงินได้โดยง่าย ซึ่งต่างจากการกู้เงินจากสถาบันการเงิน ที่ระมัดระวังในการปล่อยกู้ เป็นเหตุให้ประชาชนหันไปพึ่งพาแหล่งเงินที่อยู่นอกระบบมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้ในระบบอย่างกว้างขวาง มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมากของประชาชนซึ่งเป็น“ลูกหนี้” ที่มักต้องเผชิญกับ “ดอกเบี้ยมหาโหด” แบบ “ทบตันทบดอก” วิธีการทวงหนี้ที่โหดร้ายหรือผิดกฎหมาย เช่น ชู่กรรโชก ประจาน หรือทำร้ายร่างกาย จนส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และหน้าที่การงานในที่สุด

ปัญหาหนี้ในระบบจึงถูกยกมาเป็นหัวข้อหนึ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในข้อที่ 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และ ข้อที่ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รัฐบาลของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบนโยบายให้แก่ทุกหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการ ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 09.00 น. ณ ห้องรอยัล จูบิลี่ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี¹ โดยผู้เขียน เป็นผู้หนึ่งที่มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับมอบนโยบาย จาก พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 ตลอดจนได้ร่วมปฏิบัติการกิจ “โครงการไทยนิยมยั่งยืน”² ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อลงพื้นที่/เข้ารับทราบปัญหาจากประชาชนโดยตรง

และต่อจากนั้นก็จะเป็นการนำปัญหาที่ได้รับทราบฯ แจ้งให้หน่วยงานฯ ที่เกี่ยวข้อง เข้าดำเนินการแก้ไข ซึ่งเป็นที่มาของโครงการ “การแก้ปัญหาภาระหนี้สินนอกระบบ” ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมปฏิบัติหน้าที่ ในตำแหน่งตัวแทนฝ่ายทหาร ร่วมไกลเกลี่ยหนี้สินระหว่างเจ้าหนี้ และ ลูกหนี้ โดยอิงหลักกฎหมายเป็นแนวทาง โดยให้ทั้งสองฝ่ายยินดี พอใจยอมรับในข้อตกลงที่เป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย

จากการจัดชุดปฏิบัติการเข้าพิสูจน์ทราบ พบว่า ปัญหาหนี้นอกระบบ เกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ปัญหาจากลักษณะนิสัยของลูกหนี้ในการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับฐานะของตน ปัญหาของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น ปัญหาการไม่สามารถกู้ยืมเงินในระบบสถาบันการเงินได้ และปัญหาด้านการศึกษาทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงิน รวมทั้งผู้ประกอบการปล่อยเงินกู้นอกระบบ มีการดำเนินการหลายสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย มิได้จดทะเบียนผู้ประกอบการให้ถูกต้อง คิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด ทำสัญญากู้เงินไม่ชอบธรรม ลงมูลค่านี้นี้ไม่ตรงกับจำนวนเงินที่ปล่อยกู้ มีเจตนาปกปิดรายได้/ไม่ยื่นรายได้เพื่อเสียภาษีประจำปี

และที่ยิ่งไปกว่านั้น การประกอบกิจการปล่อยเงินกู้บางกรณีที่ตรวจพบ มีเจตนาที่น่าจับตามอง คือ มีการปล่อยเงินกู้โดยคาดหวังทรัพย์สินที่ผู้กู้นำมาค้ำประกัน คือ “โฉนดที่ดิน” ในบางพื้นที่พบว่า มีลูกหนี้บางรายถูกยึดโฉนดที่ดิน และต้องจ่ายค่าเช่าที่ เพื่อเช่าบ้านของตนเองอยู่อาศัยเนื่องจากบ้านหลังนั้นถูกเจ้าหนี้นอกระบบยึดไปแล้ว

ดังนั้น ปัญหาเรื่อง หนี้นอกระบบ จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ประชาชน คนไทย ส่วนหนึ่ง ไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล คือ “อยู่ดี” ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อนโยบายพัฒนาประเทศของรัฐบาล ที่ต้องการให้ประชาชนไทย “อยู่ดี มีสุข” โดยตรง อีกทั้งปัญหาหนี้นอกระบบนั้นเกี่ยวข้องกับ “เงินนอกระบบ” ด้วย ซึ่งยังเป็นที่น่ากังวลว่า เงินนอกระบบในปัจจุบันนี้มีอยู่ทั่วไปจำนวนเท่าไร มีส่วนใดบ้างที่ถูกนำไปสนับสนุนกิจกรรมที่ไม่เป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ

จึงนับว่าการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบนั้นเป็นภารกิจที่สำคัญภารกิจหนึ่งซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรจะให้ความสำคัญในดำเนินการเพราะไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนอง

แนวนโยบายของรัฐบาลแล้ว ยังเป็นการช่วยเหลือพี่น้อง ประชาชนคนไทย ให้หลุดพ้นจาก เป็นการหนี้สินล้นพ้นตัว ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กันทั้งชุมชน หรือ สังคมอย่างยั่งยืน

1. เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งพระราชทานแก้ปัญหาหนี้นอกระบบอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 รวมถึงปัจจุบันเป็นเวลา 45 ปีแล้ว ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อย สร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...”

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง³ ไม่ใช่การถอยหลังกลับไปสู่อดีต แต่เป็นการถอยตั้งหลัก กลับไปคิดใหม่ให้มั่นใจและดำเนินการด้วยความมั่นใจและมั่นคงมากกว่าที่ผ่านมา แต่ ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องทำเองหมดทุกอย่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเล็งเห็นว่า การดำเนินการส่งเสริมเศรษฐกิจจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และ การดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการพัฒนา บนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การ

คำนึงถึงการมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ต้องทำตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ถ้าจะเปลี่ยนแปลงให้เป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้ไม่ถึงครึ่งอาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลา

แนวคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผลงานจากพระราชกรณียกิจ และพระราชภารกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญต่อเนื่องเป็นเวลานาน ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย พระราชปราชญ์ พระราชกระแส พระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท ที่ได้พระราชทานแก่บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ในวโรกาสต่างๆ กันจำนวนมาก เช่น บณยอดดอย ในป่าพรุริมห้วย ริมอ่างเก็บน้ำ ในวันพระราชทานปริญญาบัตร และในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นต้น มีเอกสารที่ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระองค์เองน้อย จะมีอยู่บ้างก็เป็นเอกสารของข้าราชการบริพาร และนักวิชาการที่มีโอกาสสนองเบื้องพระยุคลบาท

จึงทำให้ความเข้าใจในเรื่องนี้ไม่ค่อยหาได้ง่าย และชัดเจนนัก ด้วยเหตุนี้จึงมีนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ภายใต้การนำและสนับสนุนของสาขาเศรษฐศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงได้จัดสัมมนาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริ ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542 และได้ขอรุณเกล้าขอรุณเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อขอคำพระราชวินิจฉัย ในที่สุดได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2542 มีข้อความดังนี้⁴

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “ความพอเพียง” หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง

เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของชนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้าน วัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง⁵

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตัวเองและผู้อื่น ซึ่งต้องพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเท สร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะ เพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญกว่าหัวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้น ที่สูงขึ้นไปตามลำดับได้

1.2 แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหา ทางสังคมไทย (รวมถึงปัญหาหนี้ในระบบ) สำหรับผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม⁶

ทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประชาชนภาคเกษตร ให้มีงานทำ มีรายได้ ไม่มีหนี้สิน ในขณะเดียวกันจะต้องสร้างรากฐานของชนบทให้แข็งแกร่งพอที่จะสามารถ พึ่งพาตัวเองได้ในระยะยาว มีทั้งหมด 3 ประการ

ประการแรก

ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความ ต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการ ผลิตเพื่อการค้า ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ลักษณะเช่นนี้ เกษตรกรจะมีหลายสถานะ โดยจะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ว่าตลาด จะเป็นตัวกำหนดเกษตรกร ดังเช่นที่เป็นอยู่ และหลักใหญ่ที่สำคัญยิ่งคือ การลดค่าใช้จ่าย ในการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเองเช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

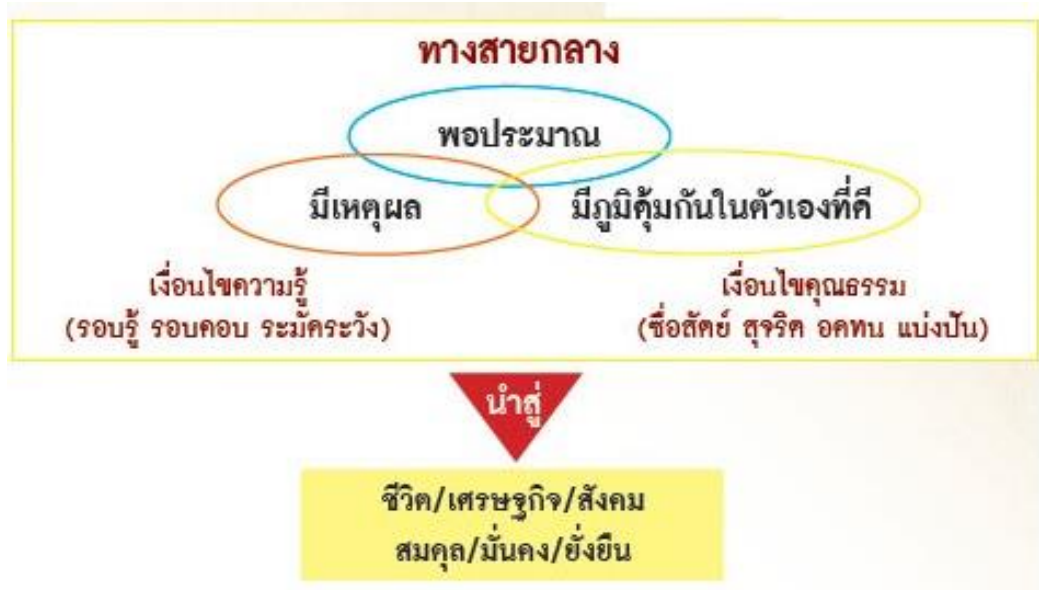
ประการที่สอง

เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการ “รวมกลุ่ม” ของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือ

1.4 การปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ ⁸

- ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังกระแสพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “...ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง...”
- ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังกระแสพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ...”
- ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงเช่นในอดีต ดังกระแสพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหาได้ด้วย ความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”
- ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมียาได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญดังกระแสพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่ง ที่ให้ความหมายชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้มีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่า ยืนได้ด้วยตัวเอง...”
- ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่แย่งในปัจจุบัน เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอายดังกระแสพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวเองอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น...”

ภาพสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง⁹

ภาพที่ 1 ภาพสรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 1 ภาพสรุปหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น¹⁰ มุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดีโดยมีหลักการเรื่องความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยมีเงื่อนไขพื้นฐาน คือการใช้ความรู้คู่คุณธรรม คือ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำ

วิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ

2.การแก้ปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ของ

กองทัพภาคที่ 2

ปัญหาหนี้ในระบบเป็นหัวข้อหนึ่งที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนตามแนวทาง-

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในข้อที่ 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และ ข้อที่ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบนโยบายให้แก่ทุกหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกองทัพภาคที่ 2 เร่งดำเนินการโครงการไทยนิยมยั่งยืน” ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อลงพื้นที่/เข้ารับทราบปัญหาจากประชาชนโดยตรง ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 09.00 น. ณ ห้องรอยัล จูบิลี่ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัด นนทบุรี ¹¹

กองทัพภาคที่ 2 รับนโยบายและดำเนินการกิจ

1) จัดชุดปฏิบัติการโครงการไทยนิยม เพื่อเข้าถึง/รับทราบปัญหาจากประชาชน โดยตรง โดยดำเนินการลงพื้นที่หมู่บ้านละ 4 ครั้ง ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อการ สร้างการรับรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนใน 9 เรื่องสำคัญ ดังนี้

- 1.1 สัญญาประชาคมผูกใจไทยเป็นหนึ่ง ด้วยการสร้างความสามัคคีปรองดอง
- 1.2 คนไทยไม่ทิ้งกัน ด้วยการดูแลผู้มีรายได้น้อย
- 1.3 ชุมชนอยู่ดีมีสุข ด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพและรายได้
- 1.4 วิถีไทยพอเพียง ด้วยการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 1.5 รู้สิทธิรู้หน้าที่ รู้กฎหมาย
- 1.6 รู้กลไกการบริหารราชการ
- 1.7 รู้รักประชาธิปไตยไทยนิยม ด้วยการให้ความรู้หลักธรรมาภิบาล
- 1.8 รู้เท่าทันเทคโนโลยีไทยแลนด์ 4.0

1.9 บูรณาการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ปัญหาอาเสพติด

ผู้เขียน เป็นผู้หนึ่งที่มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับมอบนโยบาย จาก พลเอกประยุทธ์ จันทร์ โอชา นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 ตลอดจนได้ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายเสนาธิการ ควบคุมชุดปฏิบัติการกิจ ตาม “โครงการไทยนิยมยั่งยืน”¹² ทั้งนี้การสร้างการรับรู้และ ความเข้าใจกับประชาชนอันเป็นภารกิจทั้ง 9 เรื่อง ล้วนเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในข้อ 4 และทั้ง 9 หัวข้อ ล้วนทำให้ประชาชนมีตระหนักรู้ และเข้าใจต่อ เหตุการณ์ต่างๆ ของบ้านเมืองมากขึ้น และเนื่องจากภารกิจ “โครงการไทยนิยมยั่งยืน”มี

จุดมุ่งหมายเพื่อลงพื้นที่/เข้ารับทราบปัญหาจากประชาชนโดยตรง และต่อจากนั้นก็จะเป็น การนำปัญหาที่ได้รับทราบฯ แจ้งให้หน่วยงานฯ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าดำเนินการแก้ไข จากการลงพื้นที่พบประชาชน ผู้เขียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้ที่เป็นหนี้ นอกระบบ โดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

ด้านความพอประมาณ พบว่ามีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยทั้งที่มีรายได้น้อย

ด้านความมีเหตุผล พบว่ามีการกู้ยืมเงินที่ไม่เหมาะสมจากแหล่งเงินกู้นอกระบบทั้งยังมีได้นำมาใช้เพื่อให้งอกเงย

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจต่ำ เนื่องจากมีรายได้น้อย ไม่แน่นอน มีเงินออมต่ำหรือไม่มีเลย ไม่มีแหล่งพึ่งพิงทางการเงินที่น่าเชื่อถือและไม่มีการ รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ด้านการมีความรู้ในการดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพ ยังคงใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นหลัก ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตหรือคุณภาพงานน้อย นอกจากนี้ยังไม่ค่อยแสวงหา ความรู้ หรือเข้ารับการอบรม

ด้านคุณธรรม พบว่า คนกลุ่มนี้ไม่มีวินัยทางการเงิน และขาดการวางแผนการใช้จ่ายที่ดีให้ ถูกต้องเหมาะสมอีกด้วย

2) โครงการ “การแก้ปัญหาภาระหนี้สินนอกระบบ” สืบเนื่องจากภารกิจที่ 1 ทำให้ได้รับ ทราบถึงปัญหาใหญ่ ที่ขัดต่อการเข้าพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ คือกลุ่มคนที่ มีรายได้น้อยยังประสบปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัว ติดอยู่ในวังวนของหนี้นอกระบบ กองทัพอากาศที่ 2 จึงได้รับมอบภารกิจจากรัฐบาลเพิ่มเติม คือ เข้าปรับสภาพโครงสร้างหนี้ของกลุ่ม คนที่ติดหนี้นอกระบบดังกล่าว ให้ถูกต้องตามกฎหมาย และ เป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ผู้เขียน ได้มีส่วนร่วมในภารกิจดังกล่าว โดยปฏิบัติหน้าที่ ในตำแหน่งตัวแทนฝ่ายทหาร ร่วมกับส่วน ราชการที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมเป็นชุดแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ

จากการลงพื้นที่พบประชาชนเพื่อพิสูจน์ทราบ พบว่า ปัญหาหนี้นอกระบบ เกิดจาก ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอ กับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ปัญหาจาก ลักษณะนิสัยของลูกหนี้ในการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไม่เหมาะสมกับฐานะของตน ปัญหา ของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น ปัญหาการไม่สามารถกู้ยืมเงินใน

ระบบสถาบันการเงินได้ และปัญหาด้านการศึกษาทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนทางการเงิน

ในส่วนของผู้ประกอบการปล่อยเงินกู้นอกระบบ มีการดำเนินการหลายสิ่งที่มีผิดกฎหมาย มิได้จดทะเบียนผู้ประกอบการให้ถูกต้อง คิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด ทำสัญญาเงินไม่ชอบธรรม ลงมูลค่าหนี้ไม่ตรงกับจำนวนเงินที่ปล่อยกู้ มีเจตนาปกปิดรายได้/ไม่ยื่นรายได้เพื่อเสียภาษีประจำปี และที่ยิ่งไปกว่านั้น การประกอบกิจการปล่อยเงินกู้บางกรณีที่ตรวจพบ มีเจตนาที่น่าจับตามอง คือ มีการปล่อยเงินกู้โดยคาดหวังทรัพย์สินที่ผู้กู้นำมาค้ำประกัน คือ “โฉนดที่ดิน” ในบางพื้นที่พบว่า มีลูกหนี้บางรายถูกยึดโฉนดที่ดิน และต้องจ่ายค่าเช่าที่ เพื่อเช่า-บ้านของตนเองอยู่อาศัยเนื่องจากบ้านหลังนั้นถูกเจ้าหนี้นอกระบบยึดไปแล้ว

โดยในห้วงระหว่างวันที่ 30 มี.ค.-16 พ.ค.62 กองทัพอากาศที่ 2 และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สามารถคืนโฉนดที่ดินให้กับประชาชนจำนวน 209 ฉบับ¹³ รวมเนื้อที่ 681 ไร่ คิดเป็นมูลค่า 334 ล้านบาทเศษ โดยมีพลตำรวจโท พูลทรัพย์ ประเสริฐศักดิ์ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 3 เป็นประธานในพิธีมอบคืนโฉนดที่ดิน พร้อมด้วย พลตรี ยุทธนา เอี่ยมวิจิตร รองแม่ทัพภาคที่ 2 ร่วมเป็นเกียรติ ตามโครงการคืนความสุขให้ประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม ณ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ในวันที่ 16 พ.ค.62

3) ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบของกองทัพ

ภาคที่ 2

ในการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งพระราชินี เพื่อแก้ไขปัญหานี้นอกระบบอย่างยั่งยืน ของกองทัพภาคที่ 2 มีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบให้ยั่งยืน สำคัญๆ 4 ประการ คือ บุคลากร กระบวนการทำงาน การปฏิบัติการเชิงรุก และ ประชาชนที่ประสบปัญหานี้นอกระบบ

ปัจจัยที่ 1 บุคลากร : สรรหาบุคลากรให้ตรงตามความต้องการ โดยจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร แผนการฝึกอบรม จัดกิจกรรมส่งเสริมและอื่นๆ เพื่อพัฒนาสร้างความรู้ความ

เข้าใจให้บุคคลากรของหน่วยมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างถูกต้อง จนสามารถนำไปใช้ได้กับตัวเอง ครอบครัว บุคคลใกล้ชิด พัฒนาตนจนเป็นแบบอย่างและสามารถเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชน

ปัจจัยที่ 2 กระบวนการและโครงสร้างการทำงาน : เพื่อให้การดำเนินการในการแก้ไข ปัญหาที่นอกกระบวนเป็นไปอย่างรวดเร็ว รวดเร็ว มีระบบการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ ควรจัดให้มีการอบรมระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อเรียนรู้ลำดับ ขั้นตอนติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการทำงานแบบบูรณา การในภารกิจเดียวกันให้สอดคล้อง ถูกต้อง ตรงตามระเบียบราชการ สนับสนุนและส่งเสริม กันและกัน ดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปัจจัยที่ 3 ปฏิบัติการเชิงรุก : จัดทำแผนการฝึกอบรมและการฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมและ การสาธิต สร้างความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ไทยนิยมยั่งยืน และเกษตรทฤษฎีใหม่ ทั้งจากการเคลื่อนที่เข้าไปหาชุมชน และอยู่กับที่โดยมีศูนย์สาธิตการเกษตรตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ค่ายสุรนารีของกองทัพภาคที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา เป็นจุด เชื่อมโยง ให้ประชาชนสามารถเดินทางเข้ามารับการฝึกอบรมและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

ปัจจัยที่ 4 ประชาชนที่มีปัญหาที่นอกกระบวน : การจะแก้ปัญหานี้ที่นอกกระบวน ให้มีความ ยั่งยืน หลังจากที่รัฐบาลได้ช่วยแก้ปัญหาในเบื้องต้นให้แล้วนั้น ปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง คือ ตัวประชาชนเองที่จะต้องนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นหลักชัยในการดำเนิน ชีวิตดำรงตนให้เหมาะสม มีความพอประมาณในการหารายได้ ในการใช้จ่าย มีคุณธรรมใน การทำงาน ไม่ทำงานทุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว ดูแลตนเองและครอบครัว อย่างเหมาะสม ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตัวเอง และ ตั้งอยู่บนความไม่ประมาท ด้วยการเพิ่มรายได้ให้มีหลายช่องทาง เพื่อลดความเสี่ยงในการขาดรายได้ในกรณีฉุกเฉิน เช่น การเลิกจ้าง อุบัติเหตุ หรือ เกิดภาวะประสบภัย ต่าง ๆ

สรุป

จากผลการวิจัย เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งพระราชาเพื่อแก้ไขปัญหานี้ที่นอกกระบวน อย่างยั่งยืน ในพื้นที่กองทัพภาคที่ 2 (จังหวัดนครราชสีมา) โดยการลงพื้นที่ทำโครงการไทย

นิยมและโครงการการแก้ปัญหาภาระหนี้สินนอกระบบ และวิเคราะห์สถานะของประชาชน หลังการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ มีข้อสรุปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอันประกอบด้วยแนวคิด 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขด้านความรู้และเงื่อนไขด้านคุณธรรม ด้านความรู้ หมายถึงความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ส่วนคุณธรรมคือความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน การใช้สติ ปัญญา ความเพียร และมีการแบ่งปันตั้งแผนภูมิ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

1.ด้านความพอประมาณ

1.1 สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายโดยการ จัดทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภายในบ้าน เป็นต้นว่า ยาสระผม สบู่ ผงซักฟอก น้ำยาถูพื้น สำหรับไว้ใช้เองและขายเพื่อก่อให้เกิดรายได้ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ และถนอมอาหาร รวมถึงปลูกพืชผักที่สามารถกินได้เมื่อเหลือสามารถนำไปขายเพื่อก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการลดการซื้อก๊าซหุงต้มที่มีราคาแพงหันมาใช้ถ่านและฟืนแทน

1.2 มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายเพื่อทราบรายรับรายจ่ายในครัวเรือน สามารถประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเงินของครอบครัว วางแผนทางการเงินได้ถูกต้องมีเหตุผล จัดลำดับค่าใช้จ่ายในรายการต่างๆ ลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปทำให้สามารถเก็บออมเงินได้เพิ่มมากขึ้น ไม่เป็นหนี้สิน มีเงินฝากเข้าไปยังกลุ่มการออมต่างๆ เช่นกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อให้เกิดนิสัยการออมเพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

2.ด้านความมีเหตุผล

2.1 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บออม ว่าเมื่อมีรายได้ ควรหักเงินสำหรับออมเงิน ก่อนที่จะนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น

2.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกู้ยืม เป็นหนี้ต้องใช้นี้ มีความรู้เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม และการไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเพื่อไม่ให้มีปัญหานี้สินในอนาคตอีก

2.3 มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการประกอบอาชีพให้หลากหลาย เพื่อให้มีรายได้หลายทาง และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

2.4 ในด้านการเกษตร ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ปลูกพืชผักเพียงชนิดเดียว แต่ปลูก หมุนเวียน และปลูกทุกอย่างที่กิน เหลือจึงนำไปขาย พอมี พอกิน พอใช้ ไม่พึ่งพาแหล่งเงินกู้ นอกกระบบ

2.5 แสวงหาความรู้ โดยเข้าร่วมโครงการต่างๆของทางราชการ เช่นโครงการ 901, โครงการไทยนิยมยั่งยืน , โครงการพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ , โครงการอบรมแปรรูปอาหาร ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และสถาบันอื่นๆ โครงการอบรมการทำอาหารตาม หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานประจำจังหวัด เพื่อกินใช้และเพิ่ม ช่องทางจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.6 นำความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับ ไปศึกษา ปฏิบัติ ต่อยอด เผยแพร่ สร้าง ความมั่นคงให้กับครอบครัวและชุมชน

3.ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

3.1 มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีวินัย โปร่งใส ไม่คดโกง ทำทุกอย่างอย่างถูกต้องและสุจริต สามารถตรวจสอบได้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

3.2 จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนเพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้ฟุ่มเฟือย

3.3 ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เข้าร่วมโครงการของหน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อพัฒนาตัวเองให้มี ศักยภาพ และเพิ่มความรู้อยู่เสมอ เมื่อเรียนแล้วมีการสร้างเครือข่ายด้านความรู้ มา รวมกลุ่ม เผยแพร่ ถ่ายทอดให้กับชาวบ้านในชุมชนเดียวกัน พัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพประจำ หมู่บ้าน ชุมชน จัดทำสินค้าของหมู่บ้านของชุมชน เช่นผ้าที่ทอจากคนในชุมชน น้ำพริก ยาสระผม สบู่ ปุ๋ยหมัก ของใช้ที่ทำจากไม้ไผ่หรือวัสดุติดจากชุมชน

3.4 สร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ไม่ให้รับรายได้ทางเดียวป้องกันการขาดรายได้

3.5 มีเงินออมมากขึ้นด้วยการหารายได้เพิ่ม และสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มการเงินของหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งพระราชาเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบอย่างยั่งยืน ถือเป็น การแก้ปัญหาให้ประชาชนอย่างครบถ้วน และมองไกลไปถึงอนาคตของประชาชนหลังจากปรับ โครงสร้างหนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและน้อมนำเศรษฐกิจ พอเพียง ศาสตร์แห่งพระราชา ไปเป็นหลักชัยในการดำเนินชีวิต ดำรงตนให้เหมาะสม มี ความพอประมาณในการหารายได้ พอประมาณในการใช้จ่าย มีคุณธรรมเป็นกรอบในการ

ปฏิบัติและการดำรงชีวิต คือ ทำงานด้วยช่องทางสุจริตเต็มกำลังความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้จ่ายเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินตัว ขณะเดียวกันก็ดูแลตนเองและครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่ลำบากและฝืดเคืองจนเกินไป ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย การพึ่งพาตัวเองและตั้งอยู่บนความไม่ประมาท เพิ่มรายได้ให้มีหลายทางเพื่อลดความเสี่ยง ในการขาดรายได้ กรณีถูกเลิกจ้าง เกิดอุทกภัย หรืออุบัติเหตุต่างๆ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. จากผลการวิจัยนี้ หากมีการสนับสนุนและผลักดันอย่างจริงจัง ให้ประชาชนได้เรียนรู้ใน หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง จากรัฐบาลและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยเฉพาะกองทัพบก จะทำให้ประชาชนเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาทางการเงิน สร้างวินัยใน การใช้จ่าย อันหมายถึงกระบวนการแก้ปัญหาหนี้ นอกกรอบอย่างยั่งยืนด้วยศาสตร์ของ พระราชา “เศรษฐกิจพอเพียง” นี้ ให้แข็งแกร่งและมั่นคงอยู่ในหัวใจและรากเหง้าของ ประชาชน จะทำให้ประชาชนจะพึ่งพาตัวเองได้ และไม่กลับไปเป็นหนี้นอกกรอบ เข้าไปสู่ วงจรเดิม เป็นหนี้ โดนยึดที่ดิน ที่อยู่อาศัยแบบเดิมอีก
2. ผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานราชการควรจะเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ข้าราชการทุกภาคส่วน บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับ น้อมนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจ ทั้งในการบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณการศึกษา การจัดการสถานศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การ จัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิถีปฏิบัติ จนเป็นวิถีชีวิต ของเด็กและเยาวชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่และบุคลากรของสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อไม่ให้ เกิดปัญหาหนี้ในอนาคตได้อีกทางหนึ่งด้วย
3. เนื่องจากระยะเวลาปฏิบัติการและวิจัยนี้มีจำกัด การศึกษาพบว่า มีชาวบ้านบางชุมชนที่ ปฏิบัติตามอย่างแข็งขันและดีขึ้นทั้งชุมชน และยังคงมีบางชุมชนปฏิบัติแบบเดิม ใช้ชีวิต แบบเดิม และยากลำบากแบบเดิม หากมีการปฏิบัติเชิงรุกเป็นระยะ เข้าติดตามประเมินผล จนดีขึ้น และสามารถส่งต่อให้องค์กรประจำชุมชน หรือองค์กรหมู่บ้านดำเนินการต่อไปได้ จะเป็นผลดีกับประชาชนและประเทศชาติในระยะยาวต่อไป.